

บทที่ ๖

สรุปและขอเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง "องค์การที่ให้บริการครอบครัวและผู้มาขอรับบริการ : การศึกษาการให้บริการทางสังคมสงเคราะห์เฉพาะราย" ได้กำหนดวัตถุประสงค์ไว้ดังนี้

๑. เพื่อศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางประชากรของผู้ขอรับบริการกับการปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขจนถึงที่สุด

๒. เพื่อศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางประชากรของผู้รับบริการกับปัญหาที่มาขอรับบริการ

๓. เพื่อศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคของการให้บริการสังคมสงเคราะห์ในองค์การที่ให้บริการครอบครัว

๔. เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งเสริมให้บริการครอบครัวมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

๕. เพื่อนำผลการศึกษามาเป็นข้อมูลและเผยแพร่เพื่อประโยชน์กับองค์การที่เกี่ยวข้อง และผู้สนใจศึกษาค้นคว้าทางค่านนี้ต่อไป

เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวแล้วข้างต้น ผู้ทำการศึกษาได้กำหนดขอบเขตของการศึกษาไว้ โดยมีมุ่งศึกษาในองค์การที่ให้บริการครอบครัวทั้งของรัฐบาลและเอกชนรวมทั้งสิ้น ๔ องค์การด้วยกัน คือ

๑. หน่วยสังคมสงเคราะห์ครอบครัว กองสวัสดิการสงเคราะห์ กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงมหาดไทย

๒. หน่วยสงเคราะห์ครอบครัว กองสังคมสงเคราะห์ สำนักสวัสดิการสังคม กรุงเทพมหานคร

๓. หน่วยสวัสดิการครอบครัวและเด็ก สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย
ไทยในพระบรมราชูปถัมภ์

๔. โฉลทส์หทัยมูลนิธิ

โดยดำเนินการศึกษาเป็นขั้นตอน ดังนี้

๑. การศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับทฤษฎีและแนวความคิดทางการปฏิบัติงาน
สังคมสงเคราะห์ เพื่อเป็นพื้นฐานในการกำหนดขอบเขตของปัญหา จากเอกสาร และ
ภาคสนามในองค์กรที่ให้บริการทั้ง ๔ องค์กรดังกล่าวแล้ว

๒. นำเอาความรู้ที่ได้ มาออกแบบสอบถามเป็นข้อ ๆ นำแบบสอบถามนี้ไปลอง
ใช้ในองค์กรที่ให้บริการทางสังคมสงเคราะห์ครอบครัว แล้วจึงนำมาปรับปรุงแก้ไข
ข้อบกพร่อง

๓. นำแบบสอบถามที่ได้รับการปรับปรุงแล้วไปใช้ โดยการสัมภาษณ์และ
เยี่ยมบ้าน ผู้มาขอรับบริการในองค์กรที่ให้บริการทั้ง ๔ แห่ง ด้วยตนเอง

ส่วนแบบสอบถามที่ใช้สอบถามนักสังคมสงเคราะห์เฉพาะรายในองค์กรที่ให้
บริการครอบครัว ได้รับความร่วมมือจากนักสังคมสงเคราะห์ โดยเป็นผู้กรอกแบบสอบถาม
ด้วยตัวพักสังคมสงเคราะห์เอง

๔. นำข้อมูลที่ได้รับมาจัดรวบรวมเป็นหมวดหมู่ สร้างตารางแจกแจงความถี่
เพื่อวิเคราะห์โดยวิธีการทางสถิติ และหาค่าไคสแควร์ เพื่อพิสูจน์สมมุติฐาน

๕. แปลผลการวิเคราะห์ข้อมูล

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สรุปผลการวิจัย

๑. ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางประชากรของผู้มาขอรับบริการกับการมาขอรับบริการเป็นประจำหรือเป็นครั้งคราว พบว่า ผู้ขอรับบริการในองค์การให้บริการครอบครัวที่ทำการศึกษา จำนวน ๒๑๗ ราย เป็นผู้มาขอรับบริการเป็นครั้งคราว ร้อยละ ๕๑.๑๕ ส่วนผู้มาเป็นประจำมีร้อยละ ๔๘.๘๕ ผู้ขอรับบริการที่เป็นหญิงมาขอรับบริการเป็นส่วนใหญ่ คือ ร้อยละ ๘๑ และมาขอรับบริการเป็นประจำมากกว่าเป็นครั้งคราว ด้วยอัตราส่วน ร้อยละ ๔๒.๘๒ เพศชายมาขอรับบริการเพียง ร้อยละ ๑๘ และมาเป็นประจำมากกว่าประจำ คือ ร้อยละ ๑๓.๓๖ ผู้ขอรับบริการที่มีอายุระหว่าง ๒๐ - ๓๐ ปี มาขอรับบริการเป็นส่วนใหญ่ คือ ร้อยละ ๓๘.๕๖ โดยมาเป็นประจำมากกว่าเป็นครั้งคราว คือ ร้อยละ ๒๒.๑๒ รองลงมาคือผู้มีอายุระหว่าง ๓๑ - ๔๐ ปี มีร้อยละ ๒๑ ซึ่งไม่มีความแตกต่างในการมารับบริการ

ผู้ขอรับบริการส่วนใหญ่มีสถานภาพเป็นหัวหน้าครอบครัว คือ ร้อยละ ๕๘.๑๗ ในจำนวนนี้มารับบริการเป็นครั้งคราวมากกว่ามาเป็นประจำ ที่มาขอรับบริการรองลงมาคือ ผู้มีสถานภาพเป็นคู่สมรสของหัวหน้าครอบครัว คือ ร้อยละ ๒๓.๐๘ ซึ่งไม่มีความแตกต่างในการมารับบริการ ส่วนสถานภาพการสมรส พบว่า ผู้ที่หย่าร้างมาขอรับบริการเป็นส่วนใหญ่ คือ ร้อยละ ๔๐.๐๘ และมาเป็นประจำ ร้อยละ ๒๘.๘๒ ผู้ขอรับบริการที่เป็นโสด กลับเป็นผู้มารับบริการน้อยที่สุด คือ ร้อยละ ๘.๒๕ และส่วนใหญ่มาเป็นประจำ คือ ร้อยละ ๖ ในจำนวนผู้ที่ผ่านการสมรสแล้วส่วนใหญ่มีบุตร ๑ - ๓ คน คือ ร้อยละ ๕๗ ซึ่งมารับบริการเป็นประจำมากกว่า คือ ร้อยละ ๒๘ ส่วนผู้ที่มีบุตรมาก กลับมารับบริการเป็นจำนวนน้อยที่สุด คือ ร้อยละ ๑.๕๐ และมาเป็นประจำด้วย

ระดับการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่มีการศึกษาค่า ผู้ที่จบการศึกษาระดับประถมศึกษามารับบริการเป็นส่วนมาก คือ ร้อยละ ๕๐ โดยเป็นผู้มารับบริการเป็นประจำร้อยละ ๒๗ ผู้ขอรับบริการที่มีการศึกษาสูงขึ้นไป อัตราในการมารับบริการลดน้อยลง โดยเฉพาะ

ในระดับการศึกษาชั้นอุดมศึกษามารับบริการจำนวนน้อยที่สุด คือ ร้อยละ ๑.๕๒ และไม่มีความแตกต่างในการมารับบริการ

อาชีพของผู้ขอรับบริการส่วนใหญ่มีอาชีพลูกจ้าง คือ ร้อยละ ๓๓ รองลงมาคือ อาชีพค้าขาย มีร้อยละ ๓๒ ผู้ขอรับบริการทั้งสองอาชีพไม่มีความแตกต่างในการมารับบริการ รายได้ของผู้ขอรับบริการส่วนใหญ่ไม่เกิน ๑๐๐๐ บาท โดยเฉพาะผู้มีรายได้ไม่เกิน ๕๐๐ บาท มารับบริการเป็นส่วนใหญ่ คือ ร้อยละ ๓๓.๑๘ และอาจกล่าวได้ว่า ไม่มีความแตกต่างในการมารับบริการ ส่วนผู้มีรายได้รองลงมา คือ มีรายได้ระหว่าง ๕๐๐-๑๐๐๐ บาท มี ร้อยละ ๓๑ ส่วนใหญ่มารับบริการเป็นครั้งคราว คือ ร้อยละ ๑๓.๕๑ ผู้มีรายได้สูงขึ้นไปจะมารับบริการน้อยลง (ดังตารางที่ ๓๒)

ผู้ขอรับบริการที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร มารับบริการมากกว่าผู้อาศัยในต่างจังหวัด คือ ร้อยละ ๕๓ และผู้รับบริการดังกล่าวแล้วส่วนใหญ่มาเป็นครั้งคราว ผู้อาศัยอยู่นอกเมืองมารับบริการเป็นส่วนใหญ่ คือ ร้อยละ ๓๔.๑๐ และมาเป็นประจำเป็นส่วนใหญ่ คือ ร้อยละ ๒๑ สภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยส่วนมากอาศัยอยู่ในแหล่งการค้าและแหล่งชุมชนหนาแน่นคือร้อยละ ๓๓.๑๘ เท่ากัน แต่การมาขอรับบริการกลับพบว่าเป็นไปในลักษณะที่ตรงกันข้าม คือ ผู้อาศัยในแหล่งการค้ามาเป็นประจำมากกว่า ส่วนผู้ที่อาศัยในแหล่งชุมชนหนาแน่นกลับมาเป็นครั้งคราวมากกว่า (ดังตารางที่ ๓๒)

๒. ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางประชากรของผู้ขอรับบริการกับปัญหาที่มาขอรับบริการ พบว่า ปัญหาที่ผู้ขอรับบริการนำมาสู่องค์การคือ ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาสังคม และการปรับตัว ปัญหาอารมณ์และจิตใจ ปัญหาครอบครัว ปัญหาสุขภาพ ปัญหาการตั้งครรภ์ ปัญหาที่อยู่อาศัยและค่าพาหนะกลับภูมิลำเนา

ผู้ขอรับบริการส่วนใหญ่ คือ ร้อยละ ๖๔ ประสบกับปัญหาเศรษฐกิจ รองลงมาคือปัญหาครอบครัว คือ ร้อยละ ๑๓ ส่วนปัญหาที่มาขอรับบริการน้อยที่สุด คือ ค่าพาหนะกลับภูมิลำเนาเกิน มีร้อยละ ๑.๓๖

ส่วนลักษณะทางประชากรกับปัญหาที่มาขอรับบริการ พบว่า ทั้งเพศชาย และหญิง ครอบคลุมทุกระดับ สถานภาพในครอบครัว การสมรส การศึกษาทุกสถานภาพ ส่วนอาชีพ ยกเว้นอาชีพข้าราชการบำนาญและนักบวช ผู้มีรายได้ทุกระดับ ยกเว้นผู้มีรายได้ระหว่าง ๑๕๐๑ - ๒๐๐๐ บาท ทุกลักษณะที่อยู่อาศัย ยกเว้นผู้ที่อาศัยอยู่ในเรือ ส่วนใหญ่ประสบปัญหาเศรษฐกิจ

๓. อุปสรรคและปัญหาของการให้บริการและปัจจัยที่ส่งเสริมให้บริการครอบครัว มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ปรากฏว่า นักสังคมสงเคราะห์ที่ให้บริการในองค์กรประสบกับปัญหาในการปฏิบัติงาน ร้อยละ ๖๔.๕๗ ปัญหาที่ประสบ มีความแตกต่างกันในระหว่างองค์กรที่ให้บริการ รัฐบาลและเอกชน คือ องค์กรรัฐบาล ประสบกับปัญหามุคคดากรไม่เพียงพอ ปัญหางบประมาณที่จำกัด ปัญหาการขาดแคลนเครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เช่น ยานพาหนะในการปฏิบัติงาน และปัญหาเกี่ยวกับระเบียบกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ในการให้บริการ โดยนักสังคมสงเคราะห์ ให้ความเห็นว่าปัญหาเกี่ยวกับระเบียบกฎเกณฑ์เป็นปัญหาที่สำคัญ และส่วนใหญ่ประสบปัญหานี้ คือ ร้อยละ ๖๕ รองลงมาคือปัญหาเกี่ยวกับมุคคดากร คือ ร้อยละ ๒๐

ส่วนในองค์กร เอกชนประสบปัญหาเรื่องขาดแคลนมุคคดากร เป็นส่วนใหญ่ คือ ร้อยละ ๒๐ เช่นเดียวกับองค์กรรัฐบาล และปัญหาที่สองเป็นปัญหารองลงมา และมีอัตราส่วนร้อยละเท่ากับของรัฐบาล คือ ปัญหาเครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เช่น ยานพาหนะในการออกเยี่ยมบ้าน คือร้อยละ ๑๐

ในจำนวนนักสังคมสงเคราะห์ที่ประสบกับปัญหาในการให้บริการดังกล่าวแล้ว แสดงความเห็นไว้ว่าสามารถที่จะแก้ไขปัญหาคืบสำเร็จในบางเรื่อง ซึ่งมีถึงร้อยละ ๕๔ ปัญหาในบางเรื่องที่ไม่อาจจะแก้ไขได้เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับระเบียบกฎเกณฑ์ซึ่งต้องมีขั้นตอนอย่างมากและผู้บริหารไม่กล้าที่จะเปลี่ยนแปลงแก้ไข ส่วนนักสังคมสงเคราะห์ที่ให้ความเห็น

ว่าไม่อาจแก้ไขปัญหาได้มี ร้อยละ ๖ เนื่องจากปัญหาที่ประสบเป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับระเบียบกฎเกณฑ์ของราชการ ในเรื่องการเบิกจ่ายเงิน แก่ผู้มาขอรับบริการที่ประสบปัญหาความเดือดร้อนที่รีบด่วนเฉพาะหน้าไม่อาจที่จะสนองความต้องการให้ได้ทันที เนื่องจากต้องดำเนินการตามขั้นตอนของราชการ

ส่วนนักสังคมสงเคราะห์ที่ทำงานโดยไม่ประสบกับปัญหาและอุปสรรคเลยมี ร้อยละ

๓๑.๘๓

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้กล่าวไว้ในวิธีการดำเนินการวิจัยแล้วว่า ผู้ศึกษาได้สำรวจปัญหาต่าง ๆ ทั้งด้วยตนเองและการใช้แบบสอบถามและการศึกษากรณี ทำให้ได้ทราบถึงปัญหาข้อบกพร่องหลายประการด้วยกัน ซึ่งผู้ศึกษาคิดว่าจำเป็นอย่างยิ่งที่จะได้นำมากล่าวไว้ในที่นี้เพื่อประโยชน์ของผู้ที่เกี่ยวข้อง และผู้ที่จะทำการศึกษาวิจัยในขั้นต่อไปดังนี้ คือ

๑. การมาขอรับบริการของผู้มีปัญหาก็ได้กล่าวไว้แล้วในบทที่ ๕ ตอนที่ ๔ ที่ว่าด้วยการมาขอรับบริการเป็นประจำหรือเป็นครั้งคราว จะเห็นได้ว่า อัตราส่วนร้อยละที่ขาดหายไปของผู้มาเป็นประจำคราวมีมากกว่าผู้ที่มาเป็นประจำ

เป็นที่ทราบกันดีว่า งานสังคมสงเคราะห์โดยเฉพาะรายที่ให้แก่ครอบครัว เป็นการให้บริการแก่บุคคลและครอบครัวที่มีปัญหา การให้บริการแก่บุคคลเช่นนี้จึงต้องการความต่อเนื่องในการศึกษาปัญหา การแก้ไขปัญหาและการให้บริการ การจูงใจให้บุคคลเหล่านี้มาขอรับบริการจนถึงที่สุดจึงควรถือเป็นหน้าที่และความรับผิดชอบขององค์กรด้วย

๒. ในการให้บริการแก่ผู้มาขอรับบริการนั้น ความร่วมมือของผู้มีปัญหาในการให้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับปัญหาของเขา จะทำให้การบริการประสบความสำเร็จยิ่งขึ้น ดังนั้น สิ่งต่าง ๆ ที่จะอำนวยความสะดวกคือผู้ปฏิบัติงานและบรรยากาศที่เอื้ออำนวยต่อการ

จงใจให้ผู้ขอรับบริการแสดงบทบาทของเขาอย่างเต็มที่ ถือเป็นหน้าที่ของผู้บริหารของ
องค์การที่จะจัดหาและดำเนินการให้เป็นไป เช่น สถานที่ที่มีความมิดชิดพอสมควร ที่
จะใช้เป็นที่ทำการสัมภาษณ์หรือให้คำแนะนำปรึกษาหารือ เป็นต้น ในขณะที่ผู้ให้บริการ
ถือว่า ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับผู้มารับบริการเป็นความลับที่ต้องเก็บรักษา แต่ในทางปฏิบัติ
จากการที่ได้พบเห็นของผู้ศึกษา องค์การที่ให้บริการครบถ้วน ๓ ใน ๔ องค์การ ไม่มี
สถานที่สัมภาษณ์และให้คำปรึกษาหารือที่มิดชิด อาจกล่าวได้ว่าสถานที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการ
จงใจให้มารับบริการจนถึงที่สุดก็เป็นได้

๓. จากผลการวิจัย พบว่า นักสังคมสงเคราะห์ที่ให้บริการประสบกับปัญหา
ที่เกี่ยวกับระเบียบกฎเกณฑ์ในการปฏิบัติงาน โดยเฉพาะในองค์การรัฐบาล ซึ่งใช้
ปฏิบัติกันมาช้านาน มิได้รับการปรับปรุงแก้ไขให้ทันกับเหตุการณ์และปัญหาที่เกิดขึ้นใน
ปัจจุบัน ทำให้บริการไม่บรรลุผลเท่าที่ควร

ดังได้กล่าวมาแล้วในบทที่ ๑-๓ ว่า การให้บริการสังคมสงเคราะห์เฉพาะราย
แก่ครอบครัว เป็นการให้ความช่วยเหลือ บรรเทา ป้องกันและแก้ไขปัญหา วิธีการ
ดำเนินงานให้บริการดังกล่าวแล้วให้บรรลุวัตถุประสงค์ ควรที่องค์การจะต้องปรับปรุง
และเปลี่ยนแปลงการดำเนินงานของตนเองอยู่เสมอ เพื่อให้ทันต่อเหตุการณ์และปัญหาต่าง ๆ
ที่พัฒนาขึ้นมาในสังคม เช่น นโยบายของรัฐที่มีต่อสวัสดิการของคนในสังคม ความ
ต้องการใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นดังได้กล่าวไว้ตาม ตารางที่ ๒๒ จึงได้ชื่อว่า การให้บริการ
ครบถ้วนเป็นงานเพื่อสวัสดิการสังคมอย่างหนึ่งที่ต้องปรับปรุงและยกระดับความเป็นอยู่
ของบุคคลในสังคม

๔. ข้อเท็จจริงที่ผู้ศึกษาได้รับจากแบบสอบถามนักสังคมสงเคราะห์และสัมภาษณ์
นักสังคมสงเคราะห์ ทราบว่า ในบางองค์การ ไม่อาจจะติดตามผลการให้บริการได้
เนื่องจากมีปัญหาเรื่องยานพาหนะ ดังปรากฏตามตารางที่ ๓๘ และในองค์การบางแห่ง
ก็ทอดระยะการติดตามผลออกไป กล่าวคือ มิได้ติดตามผลการให้บริการโดยทันที แต่
จะติดตามผลก็ต่อเมื่อเป็นเวลาที่ผ่านไปหลายเดือน หรืออาจจะภายในหนึ่งปี ทำให้

องค์การไม่อาจทราบได้ว่าผลการให้บริการเป็นอย่างไร ประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว มากน้อยเพียงใด การให้บริการที่ไม่มีการติดตามผล หรือทอดระยะการติดตามผลออกไปเช่นนี้ นับว่าเป็นการให้บริการที่ก่อให้เกิดความสูญเสียแก่ทั้งทรัพยากรบุคคล และทรัพยากร วัสดุ เพราะให้ไปแล้วอาจจะไม่สามารถแก้ปัญหาของเขาก็ได้ ดังนั้น ควรอย่างยิ่งที่ องค์การที่ให้บริการบางแห่งที่ประสบปัญหานี้ จะได้ยึดถือเป็นหลักการที่สำคัญยิ่งประการ หนึ่ง เพราะนอกจากจะได้ชื่อว่า ช่วยเหลือผู้ขอรับบริการจนถึงที่สุดแล้ว ยังป้องกัน การสูญเสียในการให้บริการอีกด้วย ซึ่งการติดตามผลนี้ ย่อมจะทำให้ผู้บริหารงาน สังคมสงเคราะห์ครอบครัวทราบถึงสัมฤทธิ์ผลของบริการที่ปฏิบัติอยู่ และยังสามารถจะ นำเอาข้อเท็จจริงที่ได้รับจากการติดตามผลนี้มาใช้เป็นสิ่งที่จะวัดประสิทธิภาพขององค์การ และมาตรฐานในการให้บริการได้อีกด้วย

๕. จากการสัมภาษณ์ผู้มารับบริการและจากนักสังคมสงเคราะห์ พบว่า ส่วนใหญ่ นักสังคมสงเคราะห์ที่เป็นตัวแทนขององค์การในการให้บริการไม่เคยประเมิน ผลการให้บริการจากผู้มารับบริการเลย หากองค์การจะหาวิธีการที่จะได้รับผลสะท้อน ป้อนกลับ (feed back) ของบริการจากผู้มารับบริการ จะทำให้องค์การได้รับข้อมูล ที่สามารถนำมาใช้เป็นประโยชน์ในการปรับปรุงประสิทธิภาพในการให้บริการได้ดียิ่งขึ้น

๖. จากการศึกษาพบว่า มีการเข้าซ้อนกันในการให้บริการ กล่าวคือ ผู้ขอ รับบริการจำนวนไม่น้อยที่จะมาขอรับบริการในองค์การต่าง ๆ อยู่เสมอ โดยปัญหาที่แท้ จริงของเขา ไม่ได้รับการแก้ไขดังใดกล่าวไว้แล้วตามตารางที่ ๑๔ และ ๓๐

ดังนั้น ควรอย่างยิ่งที่องค์การให้บริการครอบครัวจะหาวิธีการประสานงาน การให้บริการ การส่งผู้ขอรับบริการไปขอรับบริการซึ่งกันและกัน การแลกเปลี่ยน ข่าวสารการดำเนินงานซึ่งกันและกัน จะให้บริการครอบครัวมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และ ยังเป็นการช่วยลดการให้บริการที่ซ้ำซ้อนกัน และการสูญเสียในการให้บริการด้วย

๓. ในการศึกษาวิจัย มีข้อจำกัดในด้านต่าง ๆ หลายประการ และอาจ
จะยังไม่ลึกซึ้งพอที่จะนำไปใช้ประโยชน์ได้ทั้งหมด จากประสบการณ์ในครั้งนี้ ผู้ศึกษา
พบว่า มีปัญหาต่าง ๆ ในองค์การที่ให้บริการครอบครัว หรือปัญหาในการให้บริการ
ครอบครัว ดังนั้น จึงขอเสนอแนะว่า ผู้ที่จะศึกษาวิจัยในเรื่องที่เกี่ยวข้องกันนี้ต่อไป
ควรจะได้ศึกษาถึงสาเหตุของการไม่มารับบริการ การมารับบริการในระยะสั้น
(short - term case) หรือการศึกษาถึงผลสำเร็จของการให้บริการครอบครัว
ทั้งองค์การรัฐบาล และเอกชน โดยอาจจะศึกษาในเชิงเปรียบเทียบ ซึ่งจะเป็น
ประโยชน์อย่างยิ่งต่อวิชาชีพนี้ต่อไป.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย